

1922 m. birželio 21 d.

GRAFO ALEKSANDRO ILJIČIAUS ROSTOVO APKLAUSA
VIDAUS REIKALŲ LIAUDIES KOMISARIATO
YPATINGŲJŲ REIKALŲ KOMITETE

Pirmininkaujantys:

Draugai V. A. Ignatovas, M. S. Zakovskis, A. N. Kosarevas

Prokuroras: A. J. Višinskis

Prokuroras Višinskis: Prisisistatykite.

Rostovas: Grafas Aleksandras Iljičius Rostovas, Šventojo Andriejaus ordino kavaliierius, Žokėjų klubo narys, Medžiotojų draugijos vadovas.

Višinskis: Savo titulus pasilikite sau — jie niekam daugiau neberūpi. O dabar atsakykite pagal protokolą: ar jūs esate Aleksandras Rostovas, gimęs Sankt Peterburge 1889 metų spalio dvidešimt ketvirtą?

Rostovas: Aš esu jis.

Višinskis: Kol dar nepradėjome apklausos, noriu kai ką pastebėti. Nepamenu, jog kada nors būčiau matęs švarka, išpuoštą tokia daugybe sagų.

Rostovas: Ačiū.

Višinskis: Tai ne komplimentas.

Rostovas: Tokiu atveju reikalauju satisfakcijos dvikovoje.

[Juokas]

Sekretorius Ignatovas: Galerija, tylos.

Višinskis: Koks jūsų dabartinis adresas?

Rostovas: Maskva, viešbutis „Metropolis“, kambario numeris
317.

Višinskis: Kiek laiko ten gyvenate?

Rostovas: Reziduoju ten nuo aštuonioliktųjų rugsėjo penktos.
Dar nėra ketverių metų.

Višinskis: O jūsų profesija?

Rostovas: Profesijos — ne aristokratams.

Višinskis: Ką gi, labai gerai. O kaip jūs leidžiate savo laiką?

Rostovas: Pietauju, diskutuoju. Skaitau, reflektuoju. Kasdieninė rutina.

Višinskis: O jūs ir eiles rašote?

Rostovas: Kaip sakoma, kartkartėmis pasišvaistydavau
plunksna.

Višinskis [*iškeldamas brošiūrą*]: Ar jūs — šios ilgios poemos
„Kur jis dabar?“, parašytos tryliktais metais, autorius?

Rostovas: Ši poema priskiriama man.

Višinskis: Kodėl jūs ją parašėte?

Rostovas: Ji reikalavo būti užrašyta. Ir atsitik tu man taip,
kad savo reikalavimą ji apreiškė kaip tik tą rytą, kai aš
buvau įsitaisęs prie stalo.

Višinskis: O kur konkrečiai tai įvyko?

Rostovas: „Atokvėpyje“, pietiniame salone.

Višinskis: „Atokvėpyje“?

Rostovas: Rostovų dvare Žemutiniame Naugarde.

Višinskis: Ak, taip. Žinoma. Tobula. Bet grįžkime prie jūsų
poemos. Kadangi ji pasirodė jau gerokai atvėsus 1905-
ųjų sukilimo įkarščiui, daugelis ją palaikė kvietimu
imtis veiksmų. Sutiktumėte su tokiu vertinimu?

Rostovas: Poezija savaime yra kvietimas imtis veiksmų.

Višinskis [*užsirašydamas*]: O kitų metų pavasarį, palikęs Ru-
siją, išvykote į Paryžių?..

Rostovas: Regis, pamenu obelų žiedus. Taip, tikriausiai tai buvo pavasaris.

Višinskis: Gegužės šešiolikta, jei konkrečiai. Ka gi, mes gerai suprantame jūsų savanoriškos tremties priežastis ir netgi iš dalies prijauname veiksams, dėl kurių jums teko bėgti iš šalies. Bet šiuo atveju mums rūpi jūsų sugrižimas aštuonioliktais. Gal jūs grįžote, ketindamas stoti į ginkluotą kovą? Jeigu taip, tai už ką jūs — už Revoliuciją ar prieš?

Rostovas: Deja, mano ginkluota kova liko būtajame laike.

Višinskis: Tai kodėl jūs sugrižote?

Rostovas: Ilgėjausi klimato.

[Juokas]

Višinskis: Grafe Rostovai, neatrodo, kad jūs tinkamai vertinate savo padėties rimtumą. Ir nerodote pagarbos, tinkamos priešais jus susirinkusiems žmonėms.

Rostovas: Carienė anuomet irgi panašiai manimi skundėsi.

Ignatovas: Prokurore Višinski, jums leidus...

Višinskis: Prašom, sekretoriau Ignatovai.

Ignatovas: Nė kiek neabejoju, grafe Rostovai, kad savo žavesiu jūs nustebinote daugelį galerijoje esančių žmonių, tačiau aš, pavyzdžiui, tuo visiškai nesistebiu. Istorija byloja, jog žavesys yra paskutinioji iš dykinėtojų klasės ambicijų. Mane stebina kas kita, o būtent tai, kad mūsų aptariamų poemos autorius galėjo tapti žmogumi be tikslo.

Rostovas: Aš gyvenau įsitikinęs, kad žmogaus tikslas žinomas tik Dievui.

Ignatovas: O kaipgi kitaip. Tik tuo jūs ir guodėtės.

[Komitetas paskelbia dvidešimties minučių pertrauką.]

Ignatovas: Aleksandrai Iljičiau Rostovai, atsižvelgdami į
jūsų paties liudijimą, neturime kito pasirinkimo, kaip
tik daryti prielaidą, kad aiškiaregis, parašęs poemą
„Kur jis dabar?“, galutinai ir neatšaukiamai pasidavė
klasės, kuriai jis atstovauja, sugedimui ir kelia pavojų
idealams, kuriuos kadaise aukštino. Tuo pagrindu būtume
linkę išvesti jus iš šios salės ir pastatyti prie sienos.
Bet kai kurie aukščiausio rango Partijos vadovai laiko
jus vienu iš ikirevoliucinio laikotarpio didvyrių. To-
dėl šis komitetas mano, kad jūs turite būti parvesdintas
atgal į viešbutį, kuris jums taip patinka. Tik nepadary-
kite klaidos: vos tik iškeltumėte koją iš „Metropolio“,
būtumėte nušautas. Kitas klausimas.

Pasirašo:

V. A. Ignatovas

M. S. Zakovskis

A. N. Kosarevas

PIRMA KNYGA

1922

Ambasadorius

Kai tūkstantis devyni šimtai dvidešimt antrųjų birželio dvidešimt pirmą, pusę septintos vakaro, grafas Aleksandras Iljičius Rostovas, lydimas ginkluoto eskorto, pro Kremliaus vartus išėjo į Raudonąją aikštę, plūstelėjo nuostabi gaiva. Tiesus, atloštais pečiais, grafas ėjo vienodu, ritmingu žingsniu, traukdamas į plaučius orą taip, lyg būtų ką tik išniręs iš vandens. Dangus atrodė toks žydras, kokie turėję būti Vasilijaus Palaimintojo cerkvės kupolai. Saulėje spindintys jų rausvi, žali ir auksiniai dryžiai tarytum bylojo, jog vienintelis religijos tikslas — džiuginti dievybę. Netgi jaunos bolševikės, čiauškančios priešais Centrinės universalinės parduotuvės langus, buvo apsirengusios taip puošniai, lyg būtų šventusios pavasario palydėtuves.

— Sveikas, gerasis žmogau! — šūktelėjo grafas aikštės kampe įsitaisiusiam Fiodorui. — Regis, gervuogės šiomet ankstyvos?

Nelaukdamas, kol sutrikęs prekyautojas išlemens atsakymą, grafas, kurio dervuoti, į šalis tyrantys ūsai priminė išskleistus kiro sparnus, energingai žingsniavo tolyn. Praeidamas pro Prisikėlimo vartus, atgrėžė nugarą Aleksandro sodo alyvoms ir tęsė kelionę Teatro aikštės link, kur didingai stūksojo viešbutis „Metropolis“. Prie slenksčio grafas mirktelėjo Pavelui, popietiniam durininkui, ir, ištiesęs ranką, atsigrėžė į sekančius iš paskos du kareivius.

— Dėkoju, ponai, kad saugiai pristatėte į vietą. Man jau neberekės jūsų pagalbos.

Nors ir augaloti vaikinai, tačiau kareiviai turėjo pakelti iš po

kepurių į grafą įdėmius žvilgsnius — grafo, kaip ir kitų Rostovų dešimties kartų vyrų, ūgis siekė metrą devyniasdešimt.

— Pirmyn, — atsakė vienas iš jų, nuožmesnis, ranka prilaidamas šautuvo buožę. — Palydėsim į apartamentus.

Žengęs į vestibulį, grafas plačiai mostelėjo ranka, vienu metu sveikindamas visada santūrų Arkadijų (jis sėdėjo įsitaisęs registratūroje) ir mieląją Valentiną (ji valė dulkes nuo statulėlės). Nors grafas taip sveikinosi su jais jau kokį šimtą kartų, jūdviejų akys kone ant kaktos iššoko. Panašaus sutikimo galėjai tikėtis atvykęs į pokylį, bet pamiršęs apsimauti kelnes.

Eidamas pro merginą, turinčią potraukį geltonai spalvai ir vestibulio krėse skaitančią žurnalą, grafas ūmai sustojo tiesiai priešais vazonuose augančias palmes.

— Liftu ar laiptais, ponai? — kreipėsi jis į savo apsaugą.

Kareiviai, aiškiai negalintys apsispręsti, susižvalgė, pažiūrėjo į grafą, paskui vėl vienas į kitą.

„Ir ko galima iš tokio kareivėlio tikėtis mūsų lauke, — mąstė grafas, — jei jis nesugeba nuspręsti, kaip patekti į kitą aukštą?“

— Laiptais, — pats nusprendė už juos ir leidosi šuoliuoti, kaip buvo įpratęs nuo studijų laikų, iškart per du laiptelius aukštytyn.

Trečiame aukšte grafas nužingsniavo raudonu kilimu išklotu koridoriumi į savo apartamentus — vienas su kitu susisiekančių miegamojo, vonios kambario, valgomojo ir įspūdingos svetainės su dviejų su puse metrų aukščio langais, išeinančiais į liepomis apsodintą Teatro aikštę. Čia jo laukė negailestingas dienos smūgis. Priešais plačiai atvertas duris stovėjo sargybos kapitonas su viešbučio pasiuntinukais Petia ir Paša. Į grafo įdėmų žvilgsnį abu jaunuoliai atsakė sumišimu, kuris aiškiai bylojo, kad jiems teko atlikti kažkokią nemalonią priedermę.

— Ką tai reiškia, kapitone? — grafas kreipėsi į karininką.

Klausimas kapitoną šiek tiek nustebino, bet jis buvo prityręs ir nesileido išmušamas iš pusiausvyros.

— Atėjau palydėti jus į gyvenamąsias patalpas.

— Bet čia ir yra mano gyvenamosios patalpos.

— Apgailestauju, jau nebe, — atsakė kapitonas, kuriam nepavyko nuslėpti vos ne vos pastebimo šypsniio.

Kapitonas, palikęs Pašą ir Petià, nuvedė grafą su konvojumi prie pagalbinių laiptų, esančių už nuošalių durų pačiame viešbučio centre. Silpnai apšviestas laiptatakis kas penkis laiptelius, nelyginant varpinės bokšte, staiga pasisukdavo. Užvingiavę per tris laiptų aikšteles aukštyn, jie atsidūrė priešais atdaras duris į siaurą koridorių, jungiantį vonios kambarį ir šešis miegamuosius, primenančius vienuolyno celes. Mansarda kadaise buvo įrengta „Metropolio“ svečių vyresniesiems liokajams ir damų kambarinėms apgyvendinti, bet vėliau, kai kelionės kartu su tarnais išėjo iš mados, nenaudojamos patalpos ėmė tarnauti atsitiktiniams poreikiams, pavyzdžiui, sulūžusiems mediniams rakandams ir įvairiausiam laužui sandėliuoti.

Arčiausiai laiptinės įrengtas kambarys šiandien buvo išgrioztas, jame palikta tik ketaus lova, trikojė komoda ir dešimtmečio dulkės. Kambario kampe, netoli durų prie sienos, stovėjo nedidelė spinta, labiau panaši į atsitiktinai čia atsidūrusią telefono būdelę. Lubos nuo durų pusės atitinkamai pagal stogo formą nuožulniai leidosi žemyn, o prie išorinės sienos, vienintelės vietos visame kambaryje, kurioje grafas galėjo atsistoti visu ūgiu, buvo šachmatų lentos dydžio mansardos langelis.

Stebint dviem pasipūtusiems sargybiniais iš koridoriaus, gerasis kapitonas paaiškino, kad pasikvietė pasiuntinukus padėti grafui pernešti asmeninius daiktus, kurie išsiteksią naujajame jo būste.

— O kaip likusieji?

— Taps liaudies nuosavybe.

„Atrodo, teks žaisti pagal jų taisykles“, — pamanė grafas.

— Labai gerai.

Netrukus jis jau šuoliavo sraigtiniais laiptais žemyn, o jo palydovai, šautuvams trinksint į sieną, nuskubėjo iš paskos. Trečiame aukšte grafas nužygiavo koridoriumi į savo numerį, kur jį gailiais žvilgsniais sutiko pasiuntinukai.

— Viskas gerai, vyručiai, — patikino juos grafas ir ėmė nurodinėti. — Ši. Tai. Šituos. *Visas* knygas.

Dairydamasis baldų, kuriems lemta patekti į jo naujuosius apartamentus, grafas išsirinko dvi kėdes aukštais atlošais, senelės rytietišką kavos staliuką ir pamėgtą jos porcelianinių lėkščių rinkinį. Prie jų paskui pridėjo dvi dramblio formos stalines juodmedžio lempas ir savo sesers Jelenos portretą, tūkstantis devyni šimtai aštuntaisiais per trumpą viešnagę „Atokvėpyje“ nutapytą Serovo. Nepamiršo jis ir odinio lagaminėlio, pagal specialų užsakymą pagaminto Londone, „Asprey“ kompanijoje, ir jo gero draugo Miškos vykusiai pavadinto Ambasadoriumi.

Kažkas į grafo miegamąjį buvo paslaugiai atnešęs jo kelioninį lagaminą. Todėl, pasiuntinukams boginant išvardytus daiktus aukštyn, grafas ėmė krauti į lagaminą drabužius ir kitus asmeninius daiktus. Pastebėjęs, kad jo apsauga nenuleidžia akių nuo dviejų brendžio butelių, stovinčių ant spintelės, grafas juos irgi įgrūdo vidun. Kai lagaminas buvo užgabentas viršun, jis galiausiai parodė į stalą.

Pasiuntinukai, dėvintys ryškiai mėlynas, bet triūsiant išstepas uniformas, paėmė stalą už kampų.

— Jis sveria visą toną, — tarė vienas kitam.

— Karalius pasistato pilį, — paaiškino grafas, — o aristokratas — stalą.

Pasiuntinukams išvilkus stalą koridoriun, Rostovo senelio sieninis laikrodis, kuriam buvo lemta pasilikti, melancholiškai išmušė aštuonias. Kapitonas jau seniai buvo sugrįžęs į savo postą, sargybiniai, kurių agresyvumą pakeitė nuobodulys, atsirėmę į sieną, papirosų pelenais barstė parketą, o didžiąją svetainę tvindė neblėstanti maskviškės vasaros saulėgrįžos šviesa.

Grafas ilgesingomis akimis priėjo prie langų šiaurės vakariniame jo viešbučio apartamentų kampe. Kiek valandų jis praleido, stovėdamas priešais juos? Kiek rytų, apsisiautęs chalatu, su kavos puodeliu rankoje, stebėjo iš kebų išlipančius atvykėlius iš Sankt Peterburgo, pervargusius po kelionės naktiniu traukiniu? Kiek žiemos vakarų jis praleido, stebėdamas lėtai sklendžiančias snaiges, pro gatvės žibintą slenkant vienišam sulinkusiam siluetui? Kol skendėjo prisiminimuose, šiauriniame aikštės krašte, laiptais, vedančiais į Didįjį teatrą, nuskuodė Raudonosios Armijos karininkas, nesuspėjęs į pirmąją vakarinio spektaklio dalį.

Grafas šyptelėjo, prisiminęs savo paties jaunatvišką įprotį atvykti į teatrą *entr'acte*. Draugams „Anglų klube“ kategoriškai tvirtindavo turįs laiko tik dar vienai taurelei, o likdavo dar trims. O galiausiai, išokęs į laukiančią karietą, skriedavo per miestą, paskui šuoliais užbėgdavo legendiniais laiptais ir kaip šis jaunas vyrukas pro paauksuotas duris įsmukdavo vidun. Scenoje gracingai šokant balerinoms, grafas, šnabždėdamas savo *excusezmoi's*, braudavosi į įprastą vietą dvidešimtoje eilėje, kur turėjo privilegiją stebėti ložėse įsitaisiusias damas.

„Vėlavimas — jaunimo delikatesas...“ — pagalvojo grafas ir atsiduso.

Apsisukęs ant kulnų, jis ėmė vaikštinėti po kambarius. Iš pradžių pasigrožėjo įspūdingu svetainės dydžiu ir dviem joje kabančiais sietynais. Pasigėrėjo dekoruotomis mažojo valgomojo sienomis ir įmantriu variniu dvivėrių miegamojo durų mecha-

nizmu. Trumpai tariant, interjerą grafas apžiūrinėjo taip įdėmiai, lyg būtų pirmąsyk jį matęs potencialus pirkėjas. Sugrįžęs į miegamąjį, stabtelėjo priešais stalą marmuriniu viršumi, ant kurio buvo paskleistos smulkios senienos. Iš jų išsirinko žirkles, kurias labai vertino jo sesuo. Žirkklės buvo baltojo garnio formos, ilgos sidabrinės geležtės atstojo paukščio snapą, o smulkus auksinis varžtelis, įsuktas į jų ašį, vaizdavo akį, tačiau jos buvo tokios delikačios, kad grafo pirštai vos tilpo į auseles.

Apžvelgdamas savo kambarį nuo vienos iki kitos sienos, grafas greitai inventorizavo visa tai, ką teks palikti. Visi asmeniniai daiktai, baldai ir *objets d'art*, kuriuos prieš ketverius metus atsivežė į šį viešbutį, jau tuomet buvo smarkiai atsijoti. Vos tik išgirdęs apie caro egzekuciją, grafas nedelsdamas leidosi iš Paryžiaus atgalios. Per dvidešimt dienų jis kirto šešių valstybių sienas, iš tolo aplenkdamas aštuonis batalionus, kariaujančius po šešiomis skirtingomis vėliavomis, kol galiausiai tūkstantis devyni šimtai aštuonioliktųjų rugpjūčio septintą, vien tik su kuprine ant pečių, grįžo į „Atokvėpį“. Nors kaimo gyventojai bruzdėjo, gyvendami permainų nuotaika, o namiškiai buvo apimti gilaus sielvarto, jo senelė, grafienė, atrodė kaip visuomet santūri.

— Kaip gerai, kad tu sugrįžai, Saša, — nesikeldama iš krėslotarė ji. — Tu tikriausiai išalkęs. Išgerk su manimi arbatos.

Kai anūkas paaiškino apie būtinybę jai išvykti iš šalies ir atskleidė kelionės detales, kurias jau buvo suderinęs, grafienė suprato neturinti pasirinkimo. Suprato, jog teks keliauti tik su dviem tarnais, nors ją lydėti buvo pasirengę visi jos pavaldiniai. Suvokė ir tai, kodėl jos anūkas, vienintelis paveldėtojas, kurį nuo dešimties metų pati užaugino, nevyks kartu su ja.

Kartą, būdamas vos septynerių, grafas žaidė šaškėmis su kaimynystėje gyvenančiu berniuku ir taip skaudžiai jam pralaimėjo, kad ir ašarėlė tikriausiai nuriedėjo, ir keiksmas išsprūdo, o šaškės

išsilakstė į pakampes. Grafas už kilnumo stoką buvo tėvo išbar-
tas ir be vakarienės nuvarytas į lovą. Tačiau tąsyk į bėdą patekusį
mažąjį grafą, kuriam neliko nieko kito, kaip tik įsitverti antklodės,
aplankė senele.

— Pralaimėti nėra malonu, — sėdėdama kojūgalyje, savo
užuojautą išreiškė grafienė, — o jaunasis Obolenskis yra nepa-
kenčiamas. Bet, Saša, mano mielas, kodėl, po galais, turėtum
suteikti jam progą puikuotis?

Tokios nuotaikos, be ašarų, grafas ir išsiskyrė su savo senele,
išplaukiančia iš Peterhofo prieplaukos. Paskui grįžo atgal į dvarą
jo uždaryti.

Netrukus prasidėjo kaminų valymo, maisto podėlių tuštini-
mo ir baldų dangstymo darbai. Galėjai pamanyti, kad jų šeima,
kaip paprastai, šaltajam sezonui grįžta į Sankt Peterburgą, bet šį-
syk buvo iš šunidžių paleisti šunys, iš arklidžių — arkliai, o tarnai
atleisti iš pareigų. Galiausiai, į vieną furgoną sukrovęs brangiau-
sius Rostovų baldus, grafas užkalė duris ir leidosi į Maskvą.

Argi ne juokinga? — svarstė jis, nusiteikęs apleisti šį vieš-
bučio numerį. — Nuo pat mažumės mokomės išsiskirti su drau-
gais ir artimaisiais. Stotyse atsisveikiname su savo tėvais, broliais
ir seserimis, vykstame aplankyti giminaičių, mokytis, išeiname į
kariuomenę, vedame ir tekame, keliaujame į užsienį. Tai neatski-
riama nuo žmogiškosios egzistencijos — stovėti apkabinus gero
draugo pečius, linkėti jam sėkmės ir guostis viltimi, kad jau greitai
sulauksime iš jo žinios.

Deja, patirtis nelabai moko ištarti *adieu* savo mieliausiems
asmeniniams daiktams. O jei ir mokytu, tai mes nesileistume mo-
komi. Galų gale prie mums brangiausių daiktų prisirišame stip-
riau nei prie draugų. Gabename juos iš vienos vietos į kitą, ne-
retai dėl to patirdami dideles išlaidas ir nepatogumus, šluostome
nuo jų dulkes, blizginame jų paviršius ir baramė savo vaikus, jei
šie, žaisdami netoli jų, pernelyg įsismarkauja, o atsiminimuose jie

įgyja vis didesnę ir didesnę vertę. Štai toji spinta, kurioje slėpėmės būdami vaikai, o štai — sidabrinis kandeliabras, savo šviesa užliedavęs Kalėdų stalą, o tąja nosinaite ji kadaise braukė ašaras, *et cetera, et cetera*. Mes netgi įsivaizduojame, kad šie mūsų rūpestingai saugomi asmeniniai daiktai galėtų paguosti netekus draugų.

Bet, žinoma, daiktas tėra tik daiktas.

Kišdamas sesers žirkles kišenėn, grafas dar kartą apžvelgė savuosius paveldėtus daiktus ir visiems laikams ištrynė juos iš savo sopančios širdies.

Po valandos, porą kart paspyruokliavęs ant savo naujojo čiužinio, kad sužinotų lovos spyruoklių raktą (G diezas), grafas apžvelgė aplink jį sugrūstus baldus ir prisiminė, kaip, būdamas vaikas, laukdavo kelionių garlaiviu į Prancūziją arba naktiniu traukiniu į Maskvą.

Kodėl jam šios kelionės būdavo tokios mielos?

Ogi dėl ankštų gultų!

Jam kaip tikras stebuklas atrodydavo stalelis, kurį buvo galima sulankstyti taip, kad iš jo nelikdavo nė žymės, ir stalčiai, įrengti lovos korpuse, ir tokio dydžio sieninės lempos, kad apšviesdavo tik vieną knygos lapą. Taip efektyviai naudojami įrenginiai žavėjo jaunuolį lyg širdžiai miela muzika, o tokia apgalvota daiktų pasiskirtis žadėjo jo laukiantį nuotyki. Kaip tik šitokios turėjusios būti Kapitono Nemo kajutės, jam plaukiojant dvidešimties tūkstančių mylių po vandeniu gylyje. O kuris bent kiek sumanesnis ir drąsesnis berniukas, atsiradus galimybei, šimto nakvynių rūmuose nebūtų iškeitęs į vieną naktį „Nautiliuje“?

Ką gi, jo svajonė pagaliau išsipildė.

Be viso kito, bolševikai buvo laikinai rekvizavę pusę antro aukšto kambarių ir juose nepalaujamai spausdino direktyvas;

šeštajame bent jau niekas netrukde mąstyti*. Grafas atsistojo ir stuktelėjo galvą į žemėjančias lubas.

— Puikumėlis!

Grafas patraukė vieną kėdę aukštu atlošu į šoną, lempas-dramblius perkėlė prie lovos ir atidarė kelioninį lagaminą. Iš jo pirmiausia išėmė Delegacijos fotografiją ir pastatė ją ten, kur jai ir priderėjo stovėti — ant rašomojo stalo. Paskui ištraukė abu bren-džio butelius ir tėvo sieninį laikrodį. Išėmęs iš lagamino senelės teatrinius žiūronus ir padėjęs juos ant stalo, tą pačią akimirką iš-girdo plazdėjimą, sklindantį nuo mansardos lango. Nors langas tebuvo kvietimo į vakarienę dydžio, grafas išvydo kitoje pusėje ant varinės briaunos apdailos besileidžiantį balandį.

— O, sveikas, — tarė jis. — Kaip miela, kad užsukai.

Balandis į pasveikinimą atsakė žvilgsniu, neleidžiančiu sua-bejoti, kas čia yra tikrasis šeimininkas. Paskui, brūkstelėjęs nagais per hidroizoliacinę medžiagą, keletą kartų paskubomis bakstelėjo snapu į stiklą.

— Ak, taip, — sutiko grafas. — Tiesos tame yra.

Jis jau norėjo paaiškinti naujam kaimynui savo netikėto at-vykimo priežastį, bet tuo metu iš koridoriaus pasigirdo subtilus kostelėjimas. Grafas, net neatsigręžęs pažiūrėti, buvo tikras, kad tai — Andrejus, „Bojarskio“ restorano *maitre d'*, nes taip jis pa-prastai perspėdavo apie savo pasirodymą.

Dar kartą linktelėjęs balandžiui, tik šįkart jau leisdamas su-prasti, kad pokalbį bus galima pratęsti vėliau, grafas vėl užsisagstė švarko sagas ir atsigręžęs išvydo, jog Andrejus pas jį atvyko ne vienas — tarpduryje spietėsi trys viešbučio darbuotojai.

* Tai yra faktas, kad Jakovas Sverdlovas, Visos Rusijos Vykdomojo komiteto pir-mininkas, buvo užrakinęs Konstitucijos rengimo komiteto narius viešbučio numeryje tiesiai po naujuoju grafo kambariu ir prisiekęs jų neišleisti, kol tie neužbaigs savo darbo. Todėl spausdinimo mašinėlės barškėjo per naktį, iki buvo sukurtas istorinis dokumentas, visiems Rusijos piliečiams garantavęs sąžinės laisvę (Str. 13), išraiškos laisvę (Str. 14), susi-rinkimų laisvę (Str. 15) ir laisvę atšaukti visas aukščiau išvardintas laisves, jeigu „naudoji-masis jomis kenktų socialistinei revoliucijai“ (Str. 23)! (*Aut. past.*)

Vienas jų buvo patsai Andrejus, nepriekaištingos laikysenos vaikas ilgais išpuoselėtais pirštais, kitas — Vasilijus, neprilygtamasis viešbučio šveicorius, o trečioji — Marina, drovi, maloni būtybė žvairomis akelėmis, neseniai iš kambarinės paaukštinta į siuvėjas. Trijulė žvelgė į jį suglumusiomis akimis, panašiai kaip Arkadijus ir Valentina prieš keletą valandų, ir grafas staiga suprato: kai jį ryte išvežė, jie visi pamanė, kad jis jau niekuomet nebesugrįš. O jis išniro iš už Kremliaus sienų tarsi lakūnas iš sudužusio lėktuvo nuolaužų.

— Mieli mano draugai, — kreipėsi grafas, — jums, be abejo, knieti išgirsti, kas šiandien įvyko. Kaip jūs tikriausiai jau žinote, buvau iškviestas į Kremlių pokalbio *tête-à-tête*. O ten keletas dabartinio režimo pareigūnų smailiomis, kaip ir pridera, barzdelėmis nusprendė, kad gimdamas aristokratu įvykdžiau nusikaltimą, todėl turiu būti nubaustas — likusias savo gyvenimo dienas praleisti... šiame viešbutyje.

Atsakydamas į svečių pritarimo šūksnius ir reikšdamas padėką už jų draugiškumą, grafas kiekvienam iš jų nuoširdžiai paspaudė ranką.

— Užeikite, užeikite, — pakvietė jis.

Trejetas viešbučio darbuotojų prasibrovė pro svyrinėjančius baldų bokštus.

— Jei malonėtumėte... — tarė grafas, tiesdamas Andrejui vieną iš dviejų brendžio butelių.

Paskui jis priklaupė priešais savąjį „Ambasadorių“, atsegė sagtis ir atvėrė jį nelyginant milžinišką knygą. Viduje buvo rūpestingai išdėliotos penkiasdešimt dvi taurės, o teisingiau sakant, dvidešimt šešios *poros* taurių, kurios atitinkamai pagal paskirtį skyrėsi savo forma — nuo didingų, skirtų burgundiškam vynui, iki dailių mažų taurelių, iš kurių geriama ryškiaspalviai pietų Europos likeriai. Suprasdamas šios valandos svarbą, grafas išėmė

keturias pirmiausia po ranka pasitaikiusias taures ir perdavė jas svečiams, o tuo tarpu Andrejus, ištraukęs butelio kamštį, jiems patarnavo.

Pripildžius taures brendžio, grafas iškėlė savąją aukštyn ir pareiškė:

— Už „Metropolį“.

— Už „Metropolį“! — atsakė svečiai.

Grafas buvo apsigimęs svečių priiminėtojas, taigi per artimiausią valandą, vienam papildydamas taurę, su kitu palaikydamas gyvą pokalbį, jis tiesiog instinktyviai pajuto kiekvieno temperamentą. Nors Andrejus pagal pareigas turėjo būti pedantiškas ir santūrus, šįvakar jis daug šypsojosi ir kartkartėmis šelmiškai mirktelėdavo akį. Vasilijus, kuris paprastai viešbučio svečiams trumpai ir konkrečiai aiškino, kaip rasti vieną ar kitą juos dominančią miesto įžymybę, dabar tautizavo sau kaip vienas iš tų, kurie kitą dieną gali nebeprisiminti, ką vakar prikaltėjo. O drovioji Marina, į kiekvieną juokelį atsiliepdama kikenimu, nė nesistengė prisidengti burnos.

Jų gerą šio vakaro nuotaiką grafas didžiai vertino; tiesa, jis nebuvo toks tuščiaagarbis ir nemanė, jog visas linksmumas kyla tik dėl žinios apie jo stebuklingą išsigelbėjimą. Jis geriau nei daugelis žinojo, kad 1905 metų rugsėjį Delegacija pasirašė Portsmuto taikos sutartį, užbaigusią Rusijos ir Japonijos karą. Per septyniolika metų, praėjusių nuo jos išgaliojimo, — per tiek laiko dar nebuvo visiškai pasikeitusi nė viena karta, — Rusija išgyveno pasaulinį karą, po jo pilietinį, du badmečius ir vadinamąjį Raudonąjį terorą. Trumpai tariant, per šį sukrėtimų laikotarpį nukentėjo visi. Ir nesvarbu, ar buvai linkęs į kairę, ar į dešinę, palaikė raudonuosius ar baltuosius, ar tavo asmeninio gyvenimo aplinkybės keitėsi į gera, ar į bloga, — pagaliau atėjo metas pakelti taurę už tautą.

Dešimtą vakaro grafas palydėjo svečius iki bokšto laiptų ir palinkėjo labos nakties ne mažiau ceremoningai, nei būtų tai daręs, išlydėdamas juos pro savo šeimos rezidencijos Sankt Peterburge duris. Sugrįžęs į savo būstą, atidarė langą (nors jis tebuvo pašto ženkle dydžio), supylė į taurę likusį brendį ir atsisėdo prie stalo.

Stalą, pagamintą Liudviko XVI Paryžiuje, auksuotomis detalėmis ir tam laikotarpiui būdingu oda aptrauktu stalviršiu, grafui buvo palikęs jo krikštatėvis didysis kunigaikštis Demidovas. Vyras vešliomis baltomis žandenomis, blyškiai melsvomis akimis ir aukso spalvos antpečiais, kalbėjęs keturiomis kalbomis, o skaitęs šešiomis. Nevedęs, atstovavęs savo šaliai Portsmute, valdęs tris dvarus, darbštumą visuomet vertinęs labiau nei visokius niekus. Tačiau pirmiau jis kartu su grafo tėvu tarnavo kavalerijoje ir buvo tikras nutrūktgalvis. Galiausiai didysis kunigaikštis tapo akylu grafo angelu sargu. O vėliau, 1900-aisiais, kai grafo tėvai vienas paskui kitą vos per kelias valandas pasidavė cholerei, didysis kunigaikštis, pasivedėjęs jaunąjį grafą į šalį, jam paaiškino, kad jis nuo šiol turįs būti ramstis savo sesei, kad nelaimė aplanko įvairiais pavidalais, kad žmogus, nevaldantis aplinkybių, tampa jų įkaitu.

Grafas ranka perbraukė stalo paviršių, pilną smulkių įdubimų.

Kiek didžiojo kunigaikščio žodžių slypi po šiais įspaudais? Per keturiasdešimt metų buvo surašyta ne viena išsami instrukcija prievaizdams, išdėstyta nemažai įtakingamų argumentų valstybininkams ir delikačių patarimų artimiems draugams. Kitaip tariant, tai buvo stalas, su kuriuo reikėjo skaitytis.

Grafas ištuštino taurę ir stumtelėjo kėdę atgal, o pats atsisėdo ant grindų. Jis ištiesė ranką ir, pirštais perbraukęs priekinę dešinę stalo koją, rado užraktą. Paspaudus jį, atsivėrė slaptos durelės, už kurių buvo aksomu išklota ertmė, — tokios pačios buvo ir kitose trijose kojose, — pilna aukso monetų.